

ديوان

مجلة علمى تحقيقى بين المللى علوم اسلامى

مجلة دراسات اسلامية، عالمية، علمية، محكمة

International Journal of Islamic Studies

Uluslararası İslami Araştırmalar Dergisi

ISSN: 2706-6428 E-ISSN: 2707-7462

جلد: ٠١ شماره: ٠٢ سال: ١٣٩٩

معرفى كتاب الغنية فى الفتاوى اثر جمال الدين القونوى

(م. ٧٧٠هـ/١٣٦٩م)

التعريف بكتاب الغنية الفتاوى لجمال الدين القونوي (م. ٧٧٠هـ/١٣٦٩م)

Cemâleddin el-Konevî'nin (ö. 770/1369) *el-Gunye fi'l-Fetâvâ* Adlı

Kitabının Tanıtımı

The Introduction of Jamal al-Din al-Qonawi's (d. 770/1369) Work

Kitab al-Ghonya fi'l-Fatawa

پوهنمل دوكتور محمد اكرم حكيم*

* عضو كادر علمى دىپارتمنت ثقافت اسلامى دانشكده علوم اجتماعى دانشگاه جوزجان / افغانستان.

نحوه ارجاع دهی از این مقاله در پاورقی

محمد اکرم حکیم، "الغنية في الفتاوى اثر جمال الدين القونوي (معرفی کتاب)". *مجله دیوان* ۲/۱ (سرطان ۱۳۹۹): ۸-۱۲.

Atif

Mohammad Akram Hakim, "Cemâleddin el-Konevî'nin el-Gunye fi'l-Fetâvâ (Kitap Tanıtımı)". *Diwan Dergisi* 1/2 (Temmuz 2020): 8-12.

الف) نام کتاب

جمال الدين القونوي (م. ۷۷۰هـ/۱۳۶۹م) اثری را تحت نام «الغنية في الفتاوى» در حوزه فتوا به قلم گرفته است. در مقدمه نسخه های خطی که در دست ما قرار دارد، به وضوح بیان می کند که نام این اثرش را «الغنية في الفتاوى» گذاشته است.^۱ بنابر این، هیچگونه اختلاف نظر در تعلق و اسم کتاب وجود ندارد.^۲

ب) سبب تألیف کتاب

کتاب های فتوا بنابر ضرورت های اجتماعی تألیف شده و در حل مشکلات اجتماعی نقش بارز می داشته باشد. و همچنان در بخش خود خالی گاهی را پر کرده جوابگو به نیازهای فرد و جامعه می باشد.

جمال الدين القونوي همانند سایر مؤلف ها، کتاب خود را با هدف مشخصی تألیف کرده است. لذا مؤلف سبب تألیف کتابش را در مقدمه «الغنية في الفتاوى» بعد از «بسم الله الرحمن الرحيم»، حمد بر پروردگار عالمیان و درود بر حضرت محمد ﷺ چنین بیان می کند:

«در این کتاب مباحث اصلی که در مورد فتوا و واقعات بین مردم زیاد مطرح می شود گرد هم آورده ام و همچنان برای هر یکی از کتاب های نقل شده علامت گذاری نمودم که این کتاب ها قرار ذیل است: «الفتاوى الكبرى» اثر فطیس نجم الدین یوسف بن أحمد الخوارزمی (م. ۶۳۴/۱۲۳۶). از این اثر با اختصار (فک) استفاده نموده است. «فتاوى قاضيخان» قاضی خان أبو القاسم فخرالدین حسن بن منصور بن محمود بن عبد العزيز الفرغانی (م. ۵۹۲/۱۱۹۶). از این اثر با اختصار (فق) استفاده نموده است. «الفتاوى الظهيرية» اثر أبو بكر ظهيرالدین محمد بن أحمد بن عمر البخاری (م. ۶۱۹/۱۲۲۲). از

^۱ جمال الدين القونوي، الغنية في الفتاوى، کتاب خانه ملت، فیض الله أفندی نمبر ۱۰۳۷؛ کتاب خانه ملت، فیض الله أفندی نمبر ۱۰۳۶؛ کتاب خانه سلیمانیه، داماد ابراهیم نمبر ۶۹۹؛ کتاب خانه بایزید، ولی الدین أفندی نمبر ۱۴۶۳؛ کتاب خانه بایزید، ولی الدین أفندی نمبر ۱۴۶۴؛ کتابخانه سلیمانیه، مراد ملا نمبر ۱۱۱۰.

^۲ محمد اکرم حکیم، بررسی و تحقیق در مورد کتاب «الغنية في الفتاوى» اثری، للإمام أبو المحاسن (أبو الثناء) جمال الدين محمود بن سراج الدين أحمد بن مسعود القونوي الدمشقي، مونوگراف دوکتورا، پوهنتون نجم الدين اربکان، قونیه ۲۰۱۶، ۲۸.

این اثر با اختصار (فظ) استفاده نموده است. من صرف با جمع آوری بعضی مسائل این سه کتاب اکتفا کردم. زیرا این سه کتاب با توجه به اعتماد، در انتقال مباحث فتوا قابل اطمینان است»^۳

ج) محتوای کتاب

الغنية فی الفتاوی یک کتاب فتوا بوده، مؤلف در این اثر، مباحثی را که ممکن است در دوره خود و در زمان‌های بعدی مورد نیاز جامعه باشد، را گردآوری کرده است. مؤلف اثرش را مطابق نظام (طریقه، شیوه) کتب فقه مذهب حنفی تألیف کرده است و شامل همه مباحث فقه می‌باشد. بنابراین، این کتاب نیز با «کتاب الطهارة» شروع و با «کتاب الفرائض» به پایان می‌رسد.

الغنية فی الفتاوی شامل یک مقدمه و پنجاه کتاب است. کتاب و سایر مباحث به شرح زیر است: (۱) کتاب، (۲) فصل، (۳) نوع آخر، (۴) باب، (۵) فصل فی المقطعات، (۶) محضر، (۷) صک، (۸) مسائل.

مؤلف در اثر خود از منابع قبلی مذهب حنفی نیز استفاده نموده است. همچنان این اثر، در بسیاری از کتب که بعداً تألیف شده است یک منبع خوب و مؤثر بوده است. از این اثر با استفاده از عباراتی «و فی الغنية الفتاوی کذا فی الغنية» هم ارزش کتاب و همچنان تأثیر آن در منابع بعدی اثبات شده است.

د) تعلق کتاب به مؤلفش

مؤلف در مقدمه کتاب خود اسم این کتاب را «الغنية فی الفتاوی» نام گذاری نموده است. همچنان در منابع که از این کتاب استفاده شده است به همین نام یادآوری شده است. لذا هیچگونه اختلاف نظر در تعلق «الغنية فی الفتاوی» به جمال الدین القونوی وجود ندارد.^۴ جهت درک بهتر ترتیب کتاب و محتوای آن، در زیر جدولی را ترتیب داده ایم که تمامی بخش‌های کتاب «الغنية فی الفتاوی» را در بر گرفته است:

الغنية فی الفتاوی			
للإمام أبو المحاسن (أبو الثناء) جمال الدين محمود بن سراج الدين أحمد بن مسعود القونوي الدمشقي: (استانبول: کتابخانه ملت، فیض الله أفندی نمبر ۱/۱۰۳۷، تاریخ استنساخ: ۸۸۶ هـ).			
شماره	نام بخش‌ها	از -الی	تعداد ورق
۱	کتاب الطهارة	ب-۱۰ ب	۱۰

^۳ جمال الدین القونوی، الغنية فی الفتاوی، کتاب خانه ملت، فیض الله أفندی نمبر ۱۰۳۷.

^۴ جمال الدین القونوی، الغنية فی الفتاوی، کتاب خانه ملت، فیض الله أفندی نمبر ۱۰۳۷.

١٥	ب ٢٤- ب ١٠	كتاب الصلاة	٢
٣	ب ٢٤- ب ٢٤	كتاب الزكاة	٣
٤	ب ٢٩- ب ٢٦	كتاب الصوم	٤
٣	ب ٢٩- ب ٣١ الف	كتاب الحج	٥
٨	ب ٣٨- الف ٣١	كتاب النكاح	٦
٢	ب ٣٨- الف ٣٩	كتاب الرضاع	٧
٩	الف ٤٧- الف ٤٧	كتاب الطلاق	٨
٦	ب ٥٢- الف ٤٧	كتاب العتاق	٩
١٤	ب ٥٢- الف ٤٥	كتاب الأيمان	١٠
٤	الف ٤٨- الف ٤٨	كتاب الحدود	١١
٤	الف ٤٨- الف ٧١	كتاب السرقة	١٢
٩	الف ٧١- الف ٧٩	كتاب السير	١٣
٨	الف ٧٩- الف ٨٦	كتاب الكراهية	١٤
١٩	الف ٨٦- الف ١٠٤	كتاب الغصب	١٥
٣	ب ١٠٤- الف ١٠٤	كتاب الوديعة	١٦
٣	ب ١٠٦- ب ١٠٨	كتاب العارية	١٧
٥	ب ١٠٨- الف ١١٢	كتاب اللقيط واللقطة	١٨
١	ب ١١٢- الف ١١٢	كتاب الإباق	١٩
١	ب ١١٢- ب ١١٢	كتاب المفقود	٢٠
٦	ب ١١٢- الف ١١٥	كتاب الصيد والذبائح	٢١
٤	ب ١١٨- الف ١١٥	كتاب الأضحية	٢٢
١٧	ب ١١٨- ب ١٣٤	كتاب الوقف	٢٣
٤	ب ١٣٧- ب ١٣٤	كتاب الهبة	٢٤
٣	ب ١٣٧- الف ١٣٩	كتاب الشركة	٢٥
٢	الف ١٤٠- الف ١٣٩	كتاب المضاربة	٢٦
١٧	الف ١٤٠- الف ١٥٧	كتاب البيوع	٢٧

٣	١٥٧ الف - ١٥٩ ب	كتاب الشفعة	٢٨
٤	١٥٩ ب - ١٦٢ ب	كتاب القسمة	٢٩
١٥	١٦٢ ب - ١٧٦ ب	كتاب الإجازات	٣٠
٩	١٧٦ ب - ١٨٤ ب	كتاب الدعوى	٣١
٥	١٨٤ ب - ١٨٨ ب	كتاب أدب القاضى	٣٢
٤	١٨٨ ب - ١٩١ ب	كتاب الشهادات	٣٣
١٩	١٩١ ب - ٢٠٩ الف	فصل فى الشروط وأنه يشتمل على أنواع	٣٤
٤	٢٠٩ الف - ٢١٢ ب	كتاب الإقرار	٣٥
٥	٢١٢ ب - ٢١٦ الف	كتاب الوكالة	٣٦
٣	٢١٦ ب - ٢١٨ الف	كتاب الكفالة	٣٧
٢	٢١٨ الف - ٢١٩ الف	كتاب الحوالة	٣٨
٣	٢١٩ الف - ٢٢١ الف	كتاب الصلح	٣٩
٣	٢٢١ الف - ٢٢٣ الف	كتاب الحيطان	٤٠
٣	٢٢٣ الف - ٢٢٥ ب	كتاب الرهن	٤١
٣	٢٢٥ ب - ٢٢٧ ب	كتاب المزارعة	٤٢
٤	٢٢٧ ب - ٢٣٠ الف	كتاب الشرب	٤٣
١	٢٣٠ الف - ٢٣٠ ب	كتاب الأشربة	٤٤
٢	٢٣٠ ب - ٢٣١ الف	كتاب الإكراه	٤٥
٢	٢٣١ الف - ٢٣٢ الف	كتاب الحجر	٤٦
١	٢٣٢ الف - ٢٣٢ ب	كتاب المأذون	٤٧
٩	٢٣٢ ب - ٢٤٠ الف	كتاب الجنائيات	٤٨
٧	٢٤٠ الف - ٢٤٦ ب	كتاب الوصايا	٤٩
١	٢٤٦ ب - ٢٤٦ ب	كتاب المواريث	٥٠
٢	٢٤٦ ب - ٢٤٧ الف	باب تنبيهه المجيب مسائل الطهارة والصلاة	٥١
١	٢٤٦ الف - ٢٤٦ ب	مسائل النكاح	٥٢
٢	٢٤٦ ب - ٢٤٧ الف	مسائل الطلاق	٥٣

١	٢٤٧ الف - ٢٤٧ الف	مسائل العتاق	٥٤
٢	٢٤٧ الف - ٢٤٨ الف	مسائل البيوع والديون	٥٥
١	٢٤٨ الف - ٢٤٨ ب	مسائل الوكالة في الشراء	٥٦
١	٢٤٨ ب - ٢٤٨ ب	مسائل الشفعة	٥٧
١	٢٤٨ ب - ٢٤٨ الف	مسائل الإجارة	٥٨
١	٢٤٨ الف - ٢٤٨ ب	مسائل السرقة والغصب والجنايات	٥٩
١	٢٤٨ ب - ٢٤٨ ب	مسائل الوصية	٦٠
٣	٢٤٨ ب - ٢٥٠ ب	نوع آخر فيما يسأل عن المتشابهات	٦١
٣	٢٥٠ ب - ٢٥٢ الف	نوع آخر منه	٦٢
٣	٢٥٢ الف - ٢٥٤ ب	نوع آخر فيما يُسأل عنه من الحكم	٦٣
٢٥٤	٢٥٤-١	مجموعه اوراق	